

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

XITSONGA: RIRIMI RO ENGETELA RO SUNGULA (FAL)

PAPILA RA VUNHARHU (P3)

2018

TIMARAKA: 100

NKARHI: Tiawara ti $2\frac{1}{2}$

Papila leri ri na tipheji ta 7.

SWITSUNDZUXO NA VUXOKOXOKO

1. Papila leri ri avanyisiwile hi SWIYENGE SWINHARHU:

XIYENGE XA A:	Switshuriwa swa xitsalwana	(50)
XIYENGE XA B:	Switshuriwa swa xitsalwambiko xo leha	(30)
XIYENGE XA C:	Switshuriwa swa xitsalwambiko xo koma	(20)
2. Hlamula xivutiso XIN'WE eka XIYENGE XIN'WANA na XIN'WANA.
3. Tsala hi ririmi leri u kamberiwaka hi rona.
4. Sungula XIYENGE XIN'WANA na XIN'WANA eka pheji YINTSHWA.
5. U fanele u kunguhata (Xik.Tirhisa mepe wa miehleketo/dayagiramu/chati ya nkhlukelano/marito ya nkoka, swin'wana na swin'wana.), hlela no hlayisisa ntirho. Nkunguhato wu fanele ku rhangela xitshuriwa xin'wana na xin'wana.
6. Minkunguhato hinkwayo yi fanele yi kombisiwa. U tsundzuxiwa ku endla nkhwati wo hingakanya eka minkunguhato hinkwayo.
7. U tsundzuxiwa ku tirhisa minkarhi hi ndlela leyi landzelaka:

XIYENGE XA A:	80 wa timinete
XIYENGE XA B:	40 wa timinete
XIYENGE XA C:	30 wa timinete
8. Nombora tinhlamulo hilaha swivutiso swi nomboriweke hakona eka papila leri.
9. Tsala nhlokomhaka leyi faneleke eka nhlamulo YIN'WANA na YIN'WANA.
10. Nhlokomhaka yi nga tekeriwi enhlokweni loko ku hlayiwa ntsengo wa marito.
11. Tsala swi saseka no vonaka.

XIYENGE XA A: SWITSHURIWA SWA XITSALWANA

XIVUTISO XA 1

SWILETELO:

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene kutani u tsala xitsalwana hi yona kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwana xa wena xi fanele ku va na kwalomu ka 250–300 wa marito.

- 1.1 Leswi endleke leswaku mina na nala wa mina hi va vanghana. [50]
- 1.2 Mintlangu yi hlanganisa rixaka ra Afrika-Dzonga. [50]
- 1.3 Ririmi ra mina i vutinyungubyisi bya mina. [50]
- 1.4 Vugevenga na vukhamba swa nyanya siku na siku laha tikweni. Pfumela kumbe u kaneta mhaka leyi. [50]
- 1.5 Fexeni ya manguva lawa. Nyika mavonelo ya wena ehenhla ka mhaka leyi. [50]
- 1.6 Hlawula xifaniso XIN'WE eka leswi nga laha hansi kutani u tsala xitsalwana hi xona. Xitsalwana xin'wana na xin'wana xi fanele ku va na nhlokomhaka leyi faneleke.

1.6.1

[Xi huma eka: www.google.com]

[50]

1.6.2

[Xi huma eka: www.google.com]

[50]

1.6.3

[Xi huma eka: www.google.com]

[50]

NTSENGO WA XIYENGE XA A:

50

XIYENGE XA B: SWITSHURIWA SWA XITSALWAMBIKO XO LEHA**XIVUTISO XA 2****SWILETELO:**

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene kutani u tsala xitsalwambiko hi yona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwambiko xa wena xi fanele ku va na kwalomu ka 120–150 wa marito.
- Sungula nhlamulo ya wena eka PHEJI YINTSHWA.

2.1 PAPILA RA XINGHANA

Tsala papila u tsalela malume wa wena loyi a tshamaka ekule na n'wina, u n'wi lemukisa hi vugevenga lebyi andzaka endhawini ya ka n'wina.

[30]**2.2 TSALWAVUTITIVISI NA PAPILA RO SEKETELA**

Laha hansi ku na xiphemu xa tsalwavutitivisi ra Ayasi Kepisi, loyi a nga wanuna wa malembe ya makumembirhimbirhi loyi a nga vona xinavetiso xa ntirho wo sweka eka Machipisana.

Hetisa tsalwavutitivisi leri hi ku engetela vuxokoxoko lebyi kayivelaka u tlhela u tsala na papila ro seketela tsalwavutitivisi leri nga ta kongomisiwa eka mininjhere wa vhengele ra swakudya ra Machipisana.

TSALWAVUTITIVISI RA AYASI KEPISI**1. VUXOKOXOKO BYA VUN'WINYI**

Xivongo: Ayasi
Vito: Kepisi
Nomboro wa riqingho: 014 222 6685

2. TIDYONDZO**Dyondzo ya le sekondari:**

Giredi leyi pasaweke: Giredi ya 12
Lembe: 2016
Tidyondzo: Xitsonga, Xinghezi, Life Orientation, Matematiki, Consumer Studies, Life Sciences

3. NTOKOTO WA NTIRHO:

Vhengele: Ha sweka fish & chips
Minkarhi: 2017 Sunguti 03–2017 Khotavuxika 30

4. TIMBHONI

Tatana Mlati T: Nhloko ya Xikolo xa N'wanati
N'wa-Nukeri K: Mininjhere wa Ha sweka Fish & Chips

[30]

2.3 ATIKILI YA PHEPHAHUNGU

Tsala atikili ya phephahungu ehansi ka nhlokomhaka leyi: Purojeke leyi nga herisa vusiwana endhawini ya ka hina.

[30]

2.4 MBULAVULO WA MAFUNDZA

Tsala mbulavulo wa mafundza lowu u nga ta wu andlala hi siku ra ku tlangela malembe ya makumenkombo ya kokwana wa wena.

[30]

NTSENGO WA XIYENGE XA B: 30

XIYENGE XA C: SWITSHURIWA SWA XITSALWAMBIKO XO KOMA**XIVUTISO XA 3****SWILETELO:**

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene kutani u tsala xitsalwambiko hi yona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhangha u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwambiko xa wena xi fanele ku va na kwalomu ka 80–100 wa marito. (U nga tluli pheji yin'we yo hlamulela eka yona.)
- Sungula nhlamulo ya wena eka PHEJI YINTSHWA.

3.1 XINAVETISO

Tsala xinavetiso xa vhengele ra wena ra swichayachayana swa vunanga. [20]

3.2 POSIKARATA

Tsala posikarata leyi yaka eka Munghana Lonene FM u navelela mudyondzisi wa wena rendzo lerinene ra ku ya eMozambique. [20]

3.3 SWILETELO

Tsala swiletelo leswi faneleke ku tirhisiwa hi vanghana va wena lava va ku endzelaka hi ku tirhisa thekisi ku suka exikolweni xa n'wina ku ta laha u tshamaka kona. [20]

NTSENGO WA XIYENGE XA C: 20
NTSENGO WA TIMARAKA: 100